

Qasida Burda – en presentation

“Mantelhymnen” av Imam Sharaf al-Din al-Busiri

av B. Muhammad © 2006-05-10

BAKGRUND

Su`ad är fjärran och mitt hjärta är förtvivlat

Den klassiska arabiska diktformen qasida har sina rötter i tiden före islam och anses ha nått höjden av sin mognad vid tiden för Koranens uppenbarelse. Den arabiska dikttraditionen var en muntlig tradition. Dikter deklamerades och memorerades och fördes vidare med handelskaravanerna, långt innan skriftspråket kom i bruk. Särskilt kända är en samling av sju oden som blivit kända som al-Mu`allaqat, vilket betyder just de ”traderade” oderna. En av dessa oden var Zuhayr ibn Abi Salma. Hans son Ka`b, också han en framstående skald, var en hätsk motståndare till islam som skrev hånfulla dikter om Profeten Muhammad (fred och välsignelser vare med honom). Sedan Quraysh besegrats och muslimerna intagit staden Mekka, flydde Ka`b till de kringliggande bergen, men insåg att enda utvägen för honom var att återvända och söka förlåtelse genom Allah's Sändebud (fred och välsignelser vare med honom). Han sökte upp honom i moskén i Medina, utan att röja sitt namn, och sade: “Allah's Sändebud! Om Ka`b ibn Zuhayr kom till dig som muslim full av ånger och bad dig bevilja honom nåd, skulle du då ta emot honom?” Allah's Sändebud svarade jakande, och han gav sig då till känna och läste han upp en hyllningsdikt som han författat för detta tillfälle, en qasidah som blivit känd vid sina inledande ord Banat Su`ad:

Su`ad är fjärran och mitt hjärta är förtvivlat,
jag är förslavad, jag kan ej köpas fri.

Så inleds den klassiska qasidan, med en s.k. nasib eller ghazal (kärlekssång) där diktaren, strövande genom öknen i sökandet efter spår av den åtrådda, saknade, besjunger sin kärlek och längtan. Först efter att på detta sätt – i klädnad av kärlekssång till en kvinna – ha gett uttryck för djupet av sin ånger och uppriktigheten i sin lojalitet, framför han sitt egentliga ärende: att genom lovord till Allah's Sändebud (fred och välsignelser vare med honom) söka vinna förlåtelse:

Sändebudet är ett ljus, ja, en källa av ljus
en kostbar indisk klinga, ett av Guds dragna svärd
bland Qurayshiters följe.

När de valde islam i Mekkas dal roppte man:

“Försvinn!” och de drog bort

Inte som veklingar eller de som flyr,

svajande på sina riddjur, illa rustade;

nej, som hjältar, med stolt och ädel hållning,

ljusgestalter i brynjor flätade på Davids sätt.

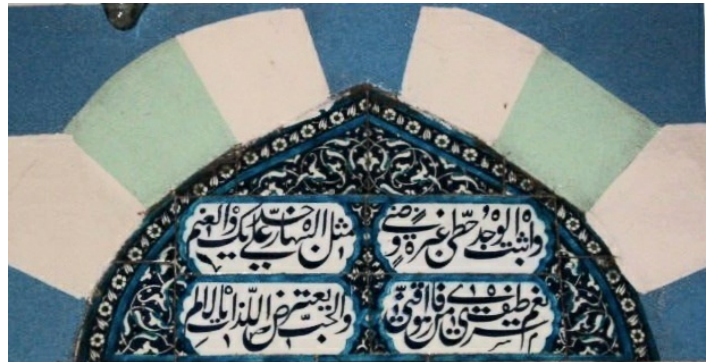
Allah's Sändebud tog emot hans hyllning, förlät honom och gav honom som hedersbevis sin randiga yemenitiska yllemantel, al-burdah. Manteln köptes senare från Ka`b's släkt av kalifen Mu`awiyah och förvarades i Bagdad. Det sägs att den siste abbasidkalifen ska ha burit den när han red ut för att möta mongolfursten Hulagu.

IMAM AL-BUSIRI

Tror den förälskade att hans kärlek kan döljas?

Ka`b's Mantel-qasidah till hyllning av Profeten Muhammad (fred och välsignelser vare med honom) utgör bakgrunden till en annan qasidah som kom till 600 år senare – Qasidat al-Burdah av imam Sharaf ud-Din al-Busiri. Hans fullständiga namn är sheikh Imam Sharaf al-Din Abu `Abdallah Muhammad b. Sa`id al-Sanhaji al-Dalasi al-Busiri, må Allah den Upphöjde visa honom barmhärtighet. Han föddes i Egypten år 608 H (1212 e.Kr) och gick bort någon gång mellan år 694-696 H (1294-1296 e.Kr). Hans grav är belägen i ett mausoleum i Alexandrias gamla stadsdel, nära den moské under vilken imam al-Mursi (d. 686/1287) vilar.

Imam al-Busiri var elev till Imam Abul`Abbas al-Mursi, som i sin tur var elev till och företrädare (khalifa) för sufimästaren Imam AbulHasan ash-Shadhili, må Allah vara nöjd med dem alla. Man vet inte så mycket mer om hans levnad än att han vistades längre perioder i Jerusalem, Mekka och Medina, där Qasidat al-Burdah kom till. Han var känd som kalligraf och Koranrecitator, och han innehade olika ämbeten inom det mamlukiska väldet. Mantelhymnen skrev han under det att han drabbats av en förflamning, i avsikt att genom lovord till Allah's Sändebud söka förlåtelse och bot:

Jag tjänar honom med lovord, varigenom jag söker tillgift
för en livstids synder i lovdikt och tjänst (åt andra)

säger han i det nionde avsnittet av Qasidat al-Burdah. Men med Mantelhymnen sökte han varken ära,
berömmelse eller furstars gunst:

Jag söker inte de världens blomster som skördats
av Zuhayr's händer för hans eloge till Harim.

Han läste upp den i ensamhet – den var inte avsedd för andra människors öron, utan uteslutande ägnad Allah's
Sändebud, fred och välsignelser vare med honom.

Så en natt visade sig Profeten Muhammad för honom och lade sin mantel (burdah) över honom, varefter han
reste sig helbrägdagjord. Enligt en berättelse möttes han morgonen därpå av en man som bad honom läsa upp
sin qasidah.

– “Vilken qasidah?”, frågade imamen. “Jag har skrivit många välkända qasidor.”

– “Jag menar den som slutar på bokstaven mim”, svarade mannen.

Imamen blev förvånad.

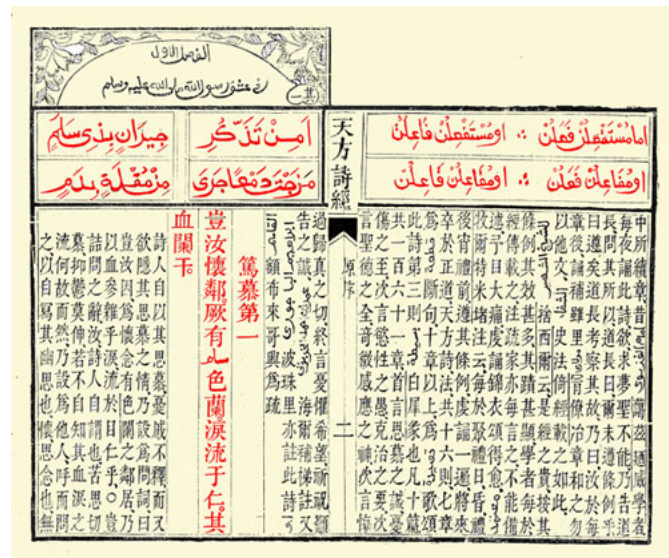
– “Jag har inte berättat för någon om den. Hur har du fått höra om den?”

Mannen berättade att han i en dröm fått reda på allt som hänt imam al-Busiri, och på så sätt kom Qasidat al-Burdah till eftervärldens kännedom.

QASIDA BURDA

Muhammad, mästare över två världar

Qasidat al-Burdah är den mest kända av Imam al-Busiri's qasidor – ja man kan nog utan överdrift påstå att den är den mest kända arabiska dikt som skrivits någonsin. Den är spridd i hela den muslimska världen och har översatts till en mängd olika språk. Dess verser smyckar väggarna i moskéer och andra offentliga byggnader. Barn lär sig att sjunga den som små och vuxna reciterar den vid dhikr-möten eller i samband med religiösa festligheter. Om den läses med uppriktighet och adab tjänar den till bot mot sjukdomar och till andligt framsteg. Och vare sig den framförs som litterärt verk eller som andlig sång rör den sina åhörare till förundran och tårar och frammanar mötet med “den bästa av Allah's skapade varelser” – *khairu khalqi Allahi kullihimi* – fred och välsignelser vare med honom.

Dess fullständiga titel är “Strålände stjärnor till hyllning av mänsklighetens främste”. Den består av 160 tudelade versrader som alla slutar på bokstaven mim (därför kallas den ibland även för “Al-Mimiyya”). Dess språk är, trots sin sparsamhet i ord, överflödande i retoriska finesser, som kom att bli stilbildande för många senare generationer. Den är fylld med anspelningar på Koranen och Profeten Muhammads sunna (fred och välsignelser vare med honom), och för den som förmår tränga in dess finare nyanser är den en andlig vägvisare.

Burdan inleds i klassisk stil med nasib: Diktaren besjunger minnet av övergivna platser där den älskade en gång slagit läger och lämnat spår och minnesmärken, och skildrar den älskandes gråt under sömnlösa nätter då föremålet för hans kärlek visar sig för hans inre syn. I en tänkt dialog låter han sig tilltalas av någon som ser hans bedrövade tillstånd:

Måhända minnet av dem som lägrat vid Dhu Salam
Får tårefloder från dina ögon att blandas med blod.

Eller är det vinden som blåser upp ifrån Kazhimah
Eller en blixtn som far genom mörkret vid Idam?

Hur är det fatt med dina ögon? De flödar över fast du ber dem sluta
Och vad har hänt med ditt hjärta? Det flyr i hänryckning fast du ber det komma till sans

Tror den förälskade att hans kärlek kan döljas
Medan han gjuter (tårar av längtan) och glöder (av kärlekseld)?

Vad om ej åtrå får dig att gråta över ruinerna
Och gör dig sömnlös vid minnet av cypressen och de kända platserna.

Hur kan du neka din kärlek sedan du överbevisats
Av två trovärdiga vittnen – svaghet och gråt?

Din trånad har etsat två fåror i dina kinder:
(Din bleka hys) gula blomma mot (ditt blods) röda ros.

Och den tilltalade svarar:
Ja, synen av den jag älskar håller mig vaken om natten
och kärleken har förvandlat glädje till kval

O du som förebrår mig min rena kärlek,
jag ber dig ursäkta mig – vore du rättvis skulle du inte klandra.

Enligt den klassiska qasida-formen följer därpå rihal, dvs. en beskrivning de vedermödor som ryttare och riddjur genomgår under färden genom öknen. Imam al-Busiri har utformat detta tema som tygländet av människans jag

och dess själviska begär under färden genom livet:

Vem kan hejda mitt skenand (jag) från dess irrande färd
som man med tyglarna hejdar skenandet hos en häst?

...

(Ditt) jag är som barnet – får det hållas växer det upp
med smak för di, men om det avvänjs lär det sig avstå.

Motstå dess böjelser, låt det inte ta överhanden
Där lusten styr bringar den på fall och till skam.

Vakta (ditt jag) då det betar på verksamhetens ängar
Det finner nöje i grönt gräs, men låt det inte få ströva fritt

och han anklagar sig själv för att ha brustit i handling och försummat förbereda sig för resan till nästa liv:
Jag ber Allah om förlåtelse för ord utan gärningar
som om jag tillskrivit den ofruktsamme ättlingar

Jag bjuder dig handla väl, fast jag ej följt (min egen) maning
Själv står jag ej fast – vad värde har då mitt ord "Stå fast!" till dig?

Jag har ej förrän jag dör gjort förberedelser för färden
med bön och fasta utöver de föreskrivna.

Efter att så ha uppehållit sig vid den syndiga människans ovärdighet, glider han över i en
beskrivning av de ädla egenskaper som utmärker den fulländade (fred och välsignelser vare med honom), som
hans hyllning är ägnad:

Jag har svikit hans föredöme – han som lyst upp (nattens) mörker (med bön)
tills det hans fötter värkte av svullnad

Han band mot hungern (ett band kring) magen
och fäste en sten mot sin kostbara hy

När höga berg klädde sig i guld för att fresta honom
såg han med högburet (huvud) (ned) på dem

Hans måttfullhet var i nöd beprövad,
nej, nöd kan inte rå på den högsinnade.

Hur skulle nöd kunna fästa honom vid världen
när världen – vore det ej för honom – ej skulle bringats till existens

Så närmar han sig på håll, respektfullt, tills han äntligen nämner honom (fred och välsignelser vare med honom)
vid namn och bryter ut i jublande lovsång:

**Muhammad, mästare över två världar , över två folkslag ,
över två nationer – araber och alla andra folk**

...

Han är fulländad i (inre) väsen och yttre skepnad
Och sedan utvald och högt uppburen av Den som skapat allt levande

Av ädla egenskaper finns ej hans like
En odelbar juvel är hans nobla väsen

Avhåll dig från vad de kristna hävdar om sin Förkunnare ,
Döm sedan själv och tillgrip (förutom detta) de högsta lovord du kan

Och tillskriv hans personlighet de mest förnäma egenskaper
Och tillmät hans höga rang så högt majestät du vill.

Ty Allah's Sändebuds företräden har inga gränser
Som någon talare kan uttrycka med sin mun.

SLUTORD

Allah's högst älskade – hans medling är vårt hopp

Det genomgående temat, ja själva avsikten med Qasidat al-Burda är tawassul: att söka Allah's bevägenhet genom att hylla den som står högst i Hans gunst (fred och välsignelser vare med honom) och hoppas att Han på grund därav ska göra Domen lätt – liksom man söker en furstes välvilja genom komplimanger till hans gunstlingar, och hoppas att de skulle lägga in ett gott ord inför sin herre.

Han är den som står högst i gunst (hos Allah) – (vi) hoppas på hans förbön
(den Dag) då skräck och fasa slår oss

säger imam al-Busiri i qasidans tredje avsnitt, som utgör dess hjärta. Därefter följer en rad olika teman: förebudet för Förkunnarens (fred och välsignelser vare med honom) ankomst, hans högborenhet, hans mod och överlägsenhet i strid, och de underverk som förknippas med honom – främst bland dessa Koranen, Allah's talade Ord. Mot slutet återkommer han till sitt centrala tema: kärleken till Allah's Utvalde (fred och välsignelser vare med honom), till vilken han sätter större hopp än till sin egen gärning. Han hoppas att Sändebudet på den Yttersta Dagen ska ta honom vid handen så att han inte tappar fotfästet vid korsandet av Sirat :

Om han vid Uppståndelsen ej välvilligt leder
mig vid sin hand – ve då min snubblande fot!

och han hoppas att han (liksom Ka`b ibn Zuhayr) ska undgå Allah's vedergällning och möta Hans barmhärtighet:

O ädlaste av Sändebud , vem kan jag söka skydd hos
utom hos dig på det omfattande tumultets Dag

Dina förtjänster, o Allah's Sändebud, förringas ej av (förbön för) mig
(Den Dag) den Storsinte framträder i Vedergällarens namn

Ty denna värld och dess motpart (i det kommande livet) utgör en del av din frikostighet
och kunskap om Tavlan och Pennan utgör en del av din kunskap

O du mitt jag: misströsta ej för dina väldiga felsteg –
när svåra synder förlåts blir de som lätta förseelser

Kanske min Herre, när Han ger ut Sin barmhärtighet,
delar den i förhållande till syndernas (vikt)

O Herre avvisa ej mitt hopp (då jag ställs) inför Dig,
och låt ej min Dom bli till undergång

Var mild mot Din tjänare i denna värld och i nästa, ty
när fara påkallar hans tapperhet, drivs den på flykt

Och låt Din välsignelses moln oavslåtligen flöda
över Förkunnaren som ett (milt och) ymnigt regn

Alltmedan vinden vagnar cypressens grenar
Och karavanerna drivs med (eggande) sång.

Må Allah välsigna Sin Förkunnare och hans familj och följeslagare och alla dem som följt därefter, dem som äger
Gudsfruktan och renhet, fördragsamhet och storsinnet.

Må Han vara nöjd med Abu Bakr och `Umar,
och med `Ali och `Uthman, den storsinte.

Denna Mantelhymn har nu nått sitt slut. Förlåt den som skrivit och den som läst den. Jag ber
Dig om allt som är gott , o Frikostige, Storsinte.

TACK

till den som tack tillkommer – först och främst vår högt aktade lärare och mentor, al-sayyid al-sheikh Muhammad Abul Huda ibn Ibrahim al-Ya`qubi al-Hasani al-Idrisi, för hans ingående kommentarer till Qasidat al-Burdah som jag hade förmånen att lyssna till i Damaskus under våren 2004. Vidare till mina kära systrar där för deras inspirerande ihärdighet och entusiasm. Samt till Abdul Wahid Morrone och Ann-Catrin Nilsson för deras värdefulla synpunkter på översättningen.

Referenser

- [1] Christopher Toll: "Den arabiska litteraturen" (Altantis 2002)
- [2] Martins Lings : "Muhammad – his life based on the earliest sources" (Islamic Texts Society)], övers. till svenska av Ann-Catrin Nilsson (under utgivning)
- [3] Diwan Ka`b ibn Zuhair, med kommentar av Imam Abu Sa`id al-Hasan al-Husayn al-Sukkari (212-275 H/827-888 e.Kr) (utgiven av Maktabatul `Arabiyyah, Cairo).
- [4] Muhammad `Ali ibn Muhammad `Allan as-Sadiqiyy al-Makkiyy (d. 1057 H/1647 e.Kr): Al-Dhakhir wal-`Addah fi sharh al-Burdah (utgiven av Dar al-kutub al-`ilmiyyah, Beirut, 2001)
- [5] Muhammad Yahya al-Hulw: Al-Burdah sharhan wa i`raban wa balaghan (utgiven av Matba`a `Ikrama, Damaskus 1999)
- [6] Qasidah Burdah (The poem of the scarf) – översättning och kommentar av Khandah-e-Sheikh Zakariyya (Zam-Zam Publishers, Karachi 1995)
- [7] The Burda of Al-Busiri (The Poem of the Cloak) – översättning från arabiskan av Hamzah Yusuf, textrevision av Sheikh Muhammad al-Ya`qubi (Sandala Ltd 2002)

8. [8] Web-information från turkiska ambassaden

<http://www.turkishembassy.org/traveltourism/sacredrelics.htm>

Översättningen av Qasdidat al-Burdah i denna artikel utgår från den textversion och de kommentarer som återfinns i Ref. [4]

Publicerad i Minaret 2006

Copyright svensk text 2006 © *bm*k

Illustrationer:

1. Uppslag ur den nya utgåvan av Qasida Burda från <http://www.remembrancepublications.co.uk/>
 2. Första versraden ur "Banat Su'ad" kombinerade med en rad ur Qasida Burda
 3. En versrad ur Qasida Burda kalligraferad på väggen i Darwishiyya-moskén i Damaskus
 4. Qasida Burda översatt till kinesiska
 5. Detaljer från en kalligrafi på temat "Qasida al-Burda" i Diwani stil av den lybiske kalligrafen [Muhammad Qadri Al-Khuja](#) (محمد قدری الخوجة)
-

Relaterade sidor

- [Förord till Qasida Burda | Sh. M. Yaqubi](#)